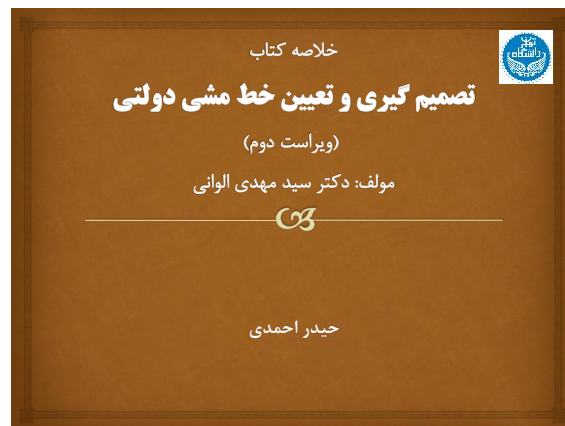

فهرست مطالب کتاب

- فصل ۱: تعریف و مفهوم خط مشی عمومی
- فصل ۲: فرآیند عقلایی خط مشی گذاری عمومی
- فصل ۳: خط مشی گذاری، فرآیندی سیاسی و مبتنی بر قدرت
- فصل ۴: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی
- فصل ۵: نقش ارزش ها در خط مشی گذاری عمومی
- فصل ۶: مشکلات و تنگناهای خط مشی گذاری عمومی
- فصل ۷: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی
- فصل ۸: اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی

مشخصات کتاب

- نام کتاب: تصمیم گیری و تعیین خط مشی دولتی
- مؤلف: دکتر سید مهدی الوانی - ۱۳۲۳
- انتشارات: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)
- چاپ اول: پاییز ۱۳۶۹
- چاپ چهاردهم: تابستان ۱۳۸۹ (ویراست ۲)
- چاپ پانزدهم: تابستان ۱۳۹۰
- تعداد: ۳۵۰۰

ویژگی های خط مشی عمومی

- پایداری خط مشی عمومی
- آینده نگری واقع بینانه: واقعیت های زمان و مکان را در نظر داشته باشد
- هدف دار بودن
- عام بودن
- فراگیری (اهداف متعدد را تحت پوشش قرار دهد)
- مظهر بودن (فرهنگ، ارزش، ایدئولوژی و جهان بینی، نگرشی های اقتصادی، سیاسی و... در خط مشی نمود داشته باشد)

فصل اول: تعریف و مفهوم خط مشی عمومی

نقش های اصلی خط مشی عمومی:

- هدایت کننده سازمانها و بخش عمومی در انجام اقدامات و برنامه ها
- ارزیابی و کنترل برنامه ها و فعالیت های بخش عمومی
 - به کمک خط مشی عمومی می توانیم برنامه ها و فعالیت ها را محک زده و بیازماییم
 - آینده نگری واقع بینانه جزو ویژگیهای خط مشی عمومی است.
- تأمین و تضمین منافع عامه
 - منافع افراد و احاد جامعه که براساس الگوی نظیر قانون اکثریت، نظام پارلمانی یا غیره مشخص می گردد
 - نفع عمومی در حالت ایده آل مصلحتی است که جمع کثیری در جامعه از آن سود می برند.

فصل دوم: فرآیند عقلانی خط مشی گذاری عمومی

- فرآیند عقلایی عبارت است از استفاده درست از منابع و امکانات برای تحصیل بهترین نتیجه جهت تحقق آرمانها؛
- خط مشی گذران با بهره گیری از فرآیند عقلانی خط مشی گذاری، با ترازوی عقل و منطق گزینه های مختلف رامی سنجد و بهترین را انتخاب می کنند.

۸ فصل دوم: فرآیند عقلانی خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

انواع تقسیم بندی خط مشی عمومی

- تقسیم بندی براساس قوای سه گانه: تقنینی، اجرایی، قضائی
- تقسیم بندی براساس پیچیدگی و سادگی
 - عادی (تکراری و ساده)
 - تاکتیکی (پیچیده و گسترده)
- عمومی اساسی (چشم انداز طولانی و برای حل مسائل اساسی)
- تقسیم بندی براساس پیچیدگی و سادگی
- تقسیم بندی براساس تصریحی و تلویحی
 - تلویحی: مکتوب و مدون نبوده و رسمآئیز اعلام نگردیده است اما همگان از آن باخبرند.
 - تصریحی: مدون و صریح می باشند

۷ فصل اول: تعریف و مفهوم خط مشی عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مراحل مختلف شیوه عقلانی

- مرحله اول: تشخیص مساله
- مرحله دوم: احصاء شقوق ممکن
- مرحله سوم: انتخاب معیار و ارزیابی راه حلها
- مرحله چهارم: انتخاب بهترین راه حل
- مرحله پنجم: اجرا و بازخور خط مشی

۱۰ فصل دوم: فرآیند عقلانی خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

تصمیم گیری در شرایط اطمینان و عدم اطمینان

- در شرایط ریسک یا مخاطره آمیز تصمیم گیرنده با اطمینان کامل نمیداند که نتایج حاصل از هر خط مشی چیست ولی احتمال وقوع آنها را میداند.
- در شرایط عدم اطمینان خط مشی گذاری مشکل بوده و از سه شیوه استفاده میشود.
 - ۱- شیوه انتخاب حداکثر حداکثرها: بهترین نتیجه از بهترین نتایج شقوق ممکن. این شیوه خوشبینانه است.
 - ۲- شیوه انتخاب حداکثر حداقلها: در این شیوه فرض می شود که برای راه حلهای ممکن بدترین نتیجه در شرایط محیطی مورد نظر حاصل خواهد شد.
 - ۳- شیوه انتخاب با فرض احتمال یکسان: در این شیوه احتمال برای شرایط مختلف یکسان فرض شده و بر اساس ارزش مورد انتظار تعیین خط مشی می گردد.

۹ فصل دوم: فرآیند عقلانی خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل سوم: خط مشی گذاری، فرآیند سیاسی و مبتنی بر قدرت

منابع قدرت:

- قدرت ناشی از مقام سازمانی واداری و منزلت سیاسی
 - قدرت ناشی از تخصص
 - قدرت ناشی از اجبار و ترغیب دیگران
- گروههای ذی نفوذ در جامعه با حمایت خود در خط مشی گذاری مؤثر واقع می شوند که این نمونه ای از بکارگیری قدرت ترغیب و اجبار است.

۲ فصل سوم: خط مشی گذاری فرآیند سیاسی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل سوم: خط مشی گذاری، فرآیند سیاسی و مبتنی بر قدرت

تعاریف قدرت:

- توانائی تأثیر گذاران بر جریان امکانات و منابع به سمت یک سلسله اهداف مورد نظر که برخلاف اهداف دیگر است.
- قدرت موقعیتی است که فرد بتواند اراده و نظر خود را به دیگران بقبولاند .
- توانائی تغییر در رفتار دیگران و نفوذ در آنان است

۱ فصل سوم: خط مشی گذاری فرآیند سیاسی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

انواع مختلف گروههای ذی نفوذ

(الف) گروه های محض و نسبی:

1. محض: اختصاصاً در قلمروی سیاست عمل می نمایند و بر قوای بخش عمومی نفوذ می نمایند.
2. نسبی: فشار سیاسی فقط بخشی از فعالیتهای آن باشد و یا اینکه علل وجودی و زمینه های فعالیت دیگری داشته باشد.

فصل سوم: خط مشی گذاری فرآیندی سیاسی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

گروههای ذی نفوذ و خط مشی گذاری

گروههای ذی نفوذ و خط مشی گذاری (Interest Group)

گروههایی هستند که هدف و مقصود مشترکی را دنبال کرده و نفوذ و قدرت مسلطی را در یک زمینه دارایی باشند. این گروهها جزء ساختار رسمی دولت نمی باشند.

فصل سوم: خط مشی گذاری فرآیندی سیاسی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی

- در فرآیند سازمانی خط مشی گذاری عمومی، بر نهادهای قانونی موجود در جامعه تاکید می شود.
- در این فرآیند، جایگاه رهبران جامعه، مردم، قوای حکومتی و نحوه ارتباط آنها مشخص می گردد.
- ارتباطات سازمانی، تواناییهای فنی و تخصصی، اقتدار قانونی، خزانه های اطلاعاتی و جایگاه قوای مختلف حکومتی هر یک نقش موثری را در این فرآیند بازی می کنند.
- در این فصل، مدل گردونه ای، انواع بروکراسیها، قانون اساسی و خط مشی گذاری در شرایط مبهم و بی نظم بحث می گردد.

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

انواع مختلف گروههای ذی نفوذ

(ب) گروههای ذی نفوذ داخلی وخارجی

1. گروههای ذی نفوذ داخلی: به گروههای ملی اطلاق می شوند که در درون کشور فعالیت دارند.
2. گروههای ذی نفوذ خارجی: در یک کشور خارجی بر اوضاع و احوال داخل کشور تأثیر می گذارند. و یا به صورت یک سازمان بین المللی بر کشور اعمال نفوذ می نمایند.

(ج) گروههای ذی نفوذ عوام و خواص:

1. عوام: در پی گردآوری تعداد هرچه بیشتر اعضا می باشند
2. خواص: در پی کمیت نیستند بلکه به دنبال کیفیت می باشند. خطاب آنان به سرشناسان اجتماعی و به خواص است.

فصل سوم: خط مشی گذاری فرآیندی سیاسی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

انواع بروکراسی ها

- از آنجا که بروکراسیها به عنوان سازمانهای مقتدر دولتی در خط مشی گذاری عمومی نقش عمده ای دارند، به ۵ نوع بروکراسی در ارتباط با خط مشی گذاری اشاره می گردد:
- 1. بروکراسی هایی که به وسیله قدرت حاکم شکل گرفته اند و ابزار قدرت حاکمان جامعه می باشند. (ruler-dominated bureaucracies)
- 2. بروکراسی هایی که تحت انقیاد قدرت نظامی بوده و به وسیله نظامیان اداره می شود. (military0dominated bureaucracies)

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مدل گردونه ای (Wheel Model)

- در این مدل، خط مشی گذاری به گردونه ای تشبیه می شود که در محور آن مدیران قوه مجریه و در پیرامونش سایر عوامل مرتبط بررسی می شوند.

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

شیوه های مشارکت مردم در خط مشی گذاری

- اصولاً برای مشارکت عامه مردم در خط مشی گذاری می توان به دو روش اشاره نمود:
- 1. روش مستقیم (Citiprocess): در این روش شهروندان مستقیماً در سرنوشت خود مشارکت می جویند
- 2. روش غیرمستقیم (Proxiprocess): در این روش مردم نمایندگانی را برمی گزینند و آنان به نمایندگی از طرف مردم به تدوین قوانین و خط مشی های مختلف اقدام می کنند. (سیستم نمایندگی)

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

انواع بروکراسی ها (ادامه)

3. بروکراسی حاکم: این بروکراسیها به وسیله قدرت تخصصی و قانونی خود و تحت لوتی قوانین و مقررات و اهداف ویژه ای که دارند بر خط مشی گذاری اثر می گذارند. (ruling bureaucracies)
4. بروکراسیهای نمایندگی: که از طریق نظام پارلمانی و قوه مقننه در تصمیم گیری های سیاسی و خط مشی گذاری عمومی موثرند.
5. بروکراسیهای حزبی: که اغلب ناشی از به قدرت رسیدن یک حزب در کشور می باشند. در این حالت بروکراسی به رهبری چهره ای قدرتمند در جامعه خط مشی های عمومی را به زیر سلطه خود می کشد. (party-state bureaucracies)

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

خط مشی گذاری عمومی در شرایط مبهم و بی نظم

- در فرآیندهای گذشته خط مشی گذاری، تصمیم گیری عمدتاً با پیش فرضهای ثبات و یقین توأم بود.
- شرایط و محیط سازمانی رو به روز مبهم تر و پیچیده تر می شود.
- تحقیقات مبین آن است که وقتی شرایط تصمیم گیری عمومی، آشوبناک و بی نظم است، باید مدل تصمیم گیری و سیاستگذاری نیز تغییر نماید.
- در این شرایط مدل آشفته یابه اصطلاح مدل سطل زباله (GC) می تواند کارساز و راهگشا باشد.
- در این کتاب، مدل GC جزء مدلهای فرآیند سازمانی محسوب می گردد.

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

ویژگی های خط مشی گذاری سازمانی

- فرآیند سازمانی خط مشی گذاری، دارای ویژگی های خاصی است که آن را از سایر فرآیند ها متمایز می سازد:
- 1. عدم وجود امکانات و منابع بی حد و حصر چه از نظر زمانی، چه از نظر اعتباری و چه از نظر نیروی انسانی و تخصصی
- 2. عدم وجود اطلاعات کامل و مطلق جهت تصمیم گیری
- 3. پیچیدگی های تشکیلاتی و ارتباطی و تسلط روحیه دیوانسالاری در سازمان
- با توجه به شرایط گفته شده سازمانها در عمل به دنبال به اطمینانی نسبی در تصمیم گیری اکتفا کرده و افزایش رضایتمندی را به جای بیشینه سازی آن ملاک قرار می دهند.

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی (مشورت و توکل)

- در این فصل تاثیر ارزشهای حاکم در جامعه بر فرآیند خط مشی گذاری عمومی بررسی شده است.
- ارزشهای نافذ در هر جامعه نقش اساسی و جهت دهنده در نحوه تصمیمی گیری خط مشی گذاران ایفا می کند.
- بررسی فرآیندهای خط مشی گذاری بدون التفات به ارزشهای جامعه، کار ناقصی است.
- در این فصل دو موضوع مشورت و توکل که در ارتباط مستقیم با تصمیم گیری و خط مشی گذاری است، به اختصار بررسی می شود.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مقایسه اجمالی مدل GC با دو مدل دیگر

موضوع	مدل آشفته (GC)	مدل عقلایی	مدل سیاسی
سازمان	مجموعه ای از بینظمیهای سازمان یافته	مجموعه از افراد و ابزار جهت نیل به اهداف مشخص	مجموعه از ائتلافها میان افراد با اهداف مختلف
نحوه مشارکت در تصمیم	انعطاف پذیر، متغیر و موقت	بر اساس نیازهای فنی و منطقی تصمیم	بر اساس قدرت و منافع افراد
اهداف تصمیم	مبهم و متغیر	منطقی و عقلایی و پایدار	جنگدگانه و متعارض
فرآیند انتخاب	تصادفی و حاصل تلاقی مسائل، مشکلات، راه حل ها و مشارکت	بر اساس طی مراحل منطقی	بر اساس قدرت گروه های غالب و منافع آنها
تصمیم گیرنده	بازیگر میوهوت و حیرت زده در آشفته گی	بازیگر خردمند و منطقی	بازیگر قدرتمند

فصل چهارم: خط مشی گذاری فرآیندی سازمانی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مشورت و تصمیم گیری

- **مشورت** از «شور» و به معنای استخراج و استنباط است.
- **تعریف مشورت:** تلاش برای آشکار نمودن امر خوبی که پنهان بوده و عرضه آن به دیگران
- مطابق این تعریف، مشورت از ۳ مرحله یافت، استخراج و عرضه تشکیل شده است:
 1. مرحله یافت: کوشش جهت جستجوی خیر پنهان
 2. مرحله استخراج: کشف و ظهور خیر و زدودن عوامل اخفا از چهره خیر
 3. مرحله عرضه: انتشار و ارائه خیر و نیکی و صلاح به دیگران

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

تصمیم گیری مبتنی بر ارزش ها

- تصمیم، حاصل انتخاب یک گزینه از میان گزینه های مختلف است.
- در تصمیم گیری **دو نوع** معیار وجود دارد.
 1. معیارهایی که منتهی بر تعقل ابزاری و کارکردی هستند (instrumental) در این معیار، رابطه با هر رویدادی فایده وسودی را دنبال می کنند (کارانی - سوددهی و...)
 2. تعقل جوهری یا ارزشی (Substantive or Value rationality) به دنبال بصیرت و خیر خواهی و مصلحت آدمی است حتی اگر هدف بازدهی اقتصادی در پی نداشته باشد. در این جا جنبه اخلاقی مقدم بر جنبه های مادی است.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

روش های تصمیم گیری گروهی

- یکی از تکنیک هایی که برای خط مشی گذاری بطور گروهی و از طریق مشورت ابداع شده «**سمینار تصمیم گیری**» نام دارد.
- این تکنیک امکان می دهد تا یک گروه از متخصصان دانش و آگاهی خود را به منظور انتخاب یک خط مشی مطلوب در شرایط پیچیده بکار گیرند.
- هدف این روش، تبدیل مشکل به الفاظ ومفاهیمی است که قابل درک بوده و یافتن راه حل های اصلاحی را تسهیل کند.
- سمینار تصمیم گیری، نگرشی همه جانبه، چند بعدی، انعطاف پذیر و آینده نگر است و موجبات بهبود خط مشی گذاری را فراهم می آورد.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مشورت و تصمیم گیری

- بطور کلی تصمیم گیری مشورتی از نظر زمانی وقت بیشتری را طلب میکند ولی **جامع نگر** بیشتری دارد.
- مشورت هایی که به منظور دستیابی به رای و نظر صورت می گیرد از نوع **مشورت در معانی** است.
- از دیدگاه اسلام مستشاران باید :
 1. عقل، خرد، ایمان و تقوا داشته باشند.
 2. مجرب، ناصح و خیر خواه باشند.
 3. ترسو و حریص نباشند.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مزایای روش اسمی و دلفی

- به طور کلی مشکل فشار گروهی، یکی از عوارض تصمیم گیری جمعی است.
- روش اسمی و دلفی جهت استفاده از مزایای تصمیم گیری گروهی و کاستن از مشکلات ناشی از فشار گروهی می باشند.
- در این دو روش افراد بدون آنکه تفکر گروهی بر نظرات و افکار آنان سایه افکند، اظهار نظر می کنند.
- مزیت این دو روش این است که **ابراز نظر** از ارزیابی نظرات تفکیک شده و افراد فرصت می کنند با دیدی بی طرفانه به قضاوت و داوری بپردازند.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

روش های تصمیم گیری گروهی

- روش گروه اسمی یا کاغذی (Nominal or paper)
 - اعضاء دور یکدیگر جمع می شوند و مسأله را مطرح می کنند و افراد مستقلاً نظرات خود را اعلام می نمایند پس از آن نظرات جمع آوری می شود و روی تابلو در معرض دید همگان قرار می گیرد.
- **روش دلفی**
 - گروهی برای تصمیم گیری در یک مورد خاص انتخاب شده وطنی پرسش نامه ای نظرات آنان در موضوع تصمیم پرسش شده مطرح می گردد.
 - در این روش اعضاء تلاش می کنند تا با آینده نگری به اخذ تصمیمی موفق نایل گردند.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

توکل

تعریف توکل

- عبارت است این است که انسان زمام تصرف در امور خود را به دست غیر خود دهد.
- در جهان بینی اسلامی، زمانیکه تصمیم گیرنده از مخاطرات تصمیم بیمناک میشود عاملی که به او یاری میدهد، توکل به خدای سبحان است.
- پس از بررسی و عزم در یک تصمیم، فرد مسلمان باید با توکل به خداوند متعال تصمیم خود را قطعی و اجرایی نماید.

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

عوامل غیر مرتبط با توکل

- عواملی که پس از فراهم آمدن اسباب طبیعی، می توانند همچنان انسان را از هدف بازدارند:

۱- سستی اراده و بیخردی

۲- غضب، سفاقت و ترس

۳- اندوه و بد بینی

فصل پنجم: نقش ارزشها در خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل ششم: مشکلات و تنگناهای خط مشی گذاری عمومی

- در این فصل به مشکلات و موانعی که در راه خط مشی گذاری به وجود می آید اشاره می گردد.
- در هر جامعه و کشور مشکلات خط مشی گذاری به گونه ای خاص جلوه می کند.
- مشکلاتی که در این فصل مورد بحث قرار می گیرد، مسائلی است که اغلب کشورها به آن مبتلا بوده و با شدت و ضعف در اغلب جوامع مشاهده گردیده است.

فصل ششم: مشکلات و تنگناهای خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مشکلات عمده در خط مشی گذاری عمومی

1. عدم تمایل به آینده نگری و گرایش به نتایج زودرس
2. جزه نگری و یک بعدی شدن در تصمیم گیری
فقدان دید کلی نگر و همه جانبه
3. نارسائی های اطلاعاتی در تصمیم گیری
عدم وجود یک پایگاه معتبر اطلاعاتی که تصمیم گیرندگان را در اتخاذ تصمیمات صحیح یاری دهد
4. گرایش به ساده انگاری و ساده جوئی
زمانی که مشکل در جامعه پدیدار می شود خط مشی گذاران به ساده ترین جنبه آن چشم دوخته و در رفع آن به وضع قانون و ضابطه می پردازند
5. اعمال نظر شخصی در تصمیم گیری و اتکاء بیش از حد بر تجربیات فردی

فصل ششم: مشکلات و تنگناهای خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مشکلات عمده در خط مشی گذاری عمومی

6. عدم تمایل به اجرای آزمایشی خط مشی و فقدان بازخورد فرآیند خط مشی گذاری
7. عدم تمایل به تصمیم گیری
به دلیل عدم وجود فضای حمایتی برای تصمیم گیرندگان، عدم وجود ستادهای پشتیبانی تخصصی و اطلاعاتی برای کمک به تصمیم گیرندگان، نارسائی فنی و تخصصی، عدم وجود همکاری بین مراجع علمی و فنی با تصمیم گیرندگان
8. انعطاف ناپذیری تصمیمات
زائیده تفکر تصمیم گیرندگان نسبت به محیط و مجریان است
9. خط مشی های صوری و ظاهری
خط مشی هایی که صرفاً جنبه تبلیغاتی و ظاهری داشته و برای جلب نظر و حمایت مردم طراحی شده اند
10. عدم آگاهی عامه مرده و احساس بی نقشی آنان در خط مشی گذاری

فصل ششم: مشکلات و تنگناهای خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی

- الگوی اقتضایی که برگرفته از **نگرش سیستمی** است ما را از اتکا به یک روش و شیوه خاص در خط مشی گذاری به عنوان تنها روش مناسب بر حذر می دارد.
- این الگو، **شرایط و موقعیت** را عامل تعیین کننده ای در انتخاب شیوه مطلوب خط مشی گذاری می داند.
- الگوی اقتضایی **پلی بین نظریه ها و شرایط واقعی** ایجاد کرده و از جدایی میان نظر و عمل می کاهد.
- محیط های مختلف **موثر** بر فرآیند خط مشی گذاری از جمله محیط فرهنگی، اقلیمی، سیاسی، اقتصادی و ارزشی باعث می شوند که هیچ روشی نتواند ادعای کلیت و جامعیت نماید.

فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

مدلهای مختلف خط مشی گذاری در الگوی اقتضایی

مدل چند بعدی خط مشی گذاری:

- فرایند خط مشی گذاری، فرایندی پیچیده و چند بعدی است که عوامل متعددی در آن نقش دارند.
- در فرایند چند بعدی خط مشی گذاری، عوامل مختلف از یکدیگر جدا نبوده و بر یکدیگر تأثیر می گذارند و از هم تأثیر می پذیرند.
- در این مدل عامه مردم مستقیماً در جریان تعیین خط مشی های عمومی نقشی ندارند.

مدل بررسی تلفیقی:

- در این مدل تلفیق بین شیوه های مختلف خط مشی گذاری بعمل می آید و ضمن استفاده از نقاط برخی از مدل ها از نقاط ضعف آنها احتراز می شود
- در این مدل پدیده ها در دو سطح مورد معامله قرار می گیرند یکی در سطح گسترده کلیات مورد مطالعه قرار می گیرد و دیگر بررسی بادی منطق و جزئی

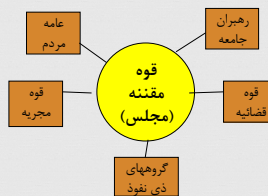
۳۸ فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

مدلهای مختلف خط مشی گذاری در الگوی اقتضایی

مدل اقماری خط مشی گذاری

- بنا به موضوع خط مشی گذاری، مراجع و سازمانهای متفاوتی نقش محور (مثلاً مجلس) و سایرین نقش عوامل مؤثر یا اقمار (مثلاً عامه مردم) را ایفا می کنند

۳۷ فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

مدل جریانها – دریچه ها the streams and windows model

- زمانی که این سه جریان با هم تلاقی می کنند، دریچه ای برای حل مشکل مورد نظر از طریق اتخاذ تصمیم گشوده می شود
- دریچه حل مشکلات زمانی باز می شود که مشکلی به صورت جدی خودنمایی کرده (جریان اول)، از نظر سیاسی مطرح شده (جریان دوم) و راه حل هائی برای آن ارائه گردیده است (جریان سوم).
- در این مدل تعقل، منطق، سیاست و پیوندهای سازمانی مطرح شده و با یکدیگر تلفیق می شوند.

۴۰ فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

مدل جریانها – دریچه ها the streams and windows model

- سه جریان در این مدل مطرح است:
- 1. جریان مسایل و مشکلات (نظر خط مشی گذار به مسایل و مشکلات جامعه معطوف می گردد)
- 2. جریان سیاسی حساس نسبت به مشکلات: صورت مسئله ای که باید حل شود به وسیله مقامات دولتی و رسمی تنظیم می گردد.
- 3. جریان خط مشی (Policy Stream)
در این جریان راه حل های مختلفی که خط مشی باید از میان آنها انتخاب گردد، تنظیم می شود.

۳۹ فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

فصل هشتم: اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی

- در ویرایش پیشین کتاب، در مورد اجرا و ارزیابی خط مشی مطلبی ذکر نشد و تنها به فرایندها و مدل های خط مشی گذاری عمومی و شیوه های تصمیم گیری در حوزه عمومی پرداخته شده بود.
- لکن به دلیل اهمیت موضوع، در این فصل سرفصل های بحث اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی به صورت بسیار خلاصه ارائه شده است.
- دیدگاه های اجرای خط مشی عمومی: ابزار گرایان و فرایند گرایان و اقتضاییون و ...
- ابزارهای اجرای خط مشی عمومی: ابزارهای متکی به اطلاعات و ابزارهای متکی بر منابع

۴۲ فصل هشتم: اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

مدیریت مسائل عمومی

- مدیریت مسایل عمومی شیوه ای است که به وسیله آن سازمانها مسایل عمومی و اجتماعی اطراف خود را شناسائی و ارزیابی کرده و متناسب با مأموریت خود، پاسخ ها و واکنش های مناسبی را ارائه می کنند.
- مدیریت مسایل عمومی، پیش درآمد و مقدمه لازم برای خط مشی گذاری به شیوه اقتضائی است.
- آگاهی از مشکلات در مدیریت مسایل عمومی به معنای شناخت مشکلات و تلاش در حل آنهاست.
- هدف مدیریت مسایل عمومی آن است که برای مشکلات عمومی، متناسب با موضوع، پاسخ مناسب بیابد.

۴۱ فصل هفتم: الگوی اقتضایی خط مشی گذاری عمومی ۸ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

نکات مهم در اجرا و ارزیابی خط مشی

1. انتخاب ابزار مناسب اجرای خط مشی عمومی
 2. رویکردهای ارزیابی خط مشی عمومی
 3. ارزیابی نتایج اولیه و ثانویه خط مشی عمومی
 4. انتخاب مدل مناسب جهت ارزیابی ماهیت خط مشی عمومی
- مدل احساس- ادراک ابزاری برای ارزیابی ماهیت خط مشی عمومی
 - در این مدل عارضه یابی بر اساس احساس مشکل و ریشه یابی بر اساس ادراک مشکل صورت می گیرد.

فصل هشتم: اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی

۷

۶

۵

۴

۳

۲

۱

۴۴

مشکلات مجریان در هنگام اجرای خط مشی

1. عدم مشخص بودن خط مشی
2. معیارهای مختلف و متعارض اجرا
3. عدم انگیزه اجرایی
4. دستورات متفاوت
5. عدم صلاحیت و توانمندی مجریان
6. عدم کفایت منابع و امکانات اجرا
7. ساختارهای بوروکراتیک
8. گروههای ذی نفوذ

فصل هشتم: اجرا و ارزیابی خط مشی عمومی

۷

۶

۵

۴

۳

۲

۱

۴۳

با تشکر از توجه شما

